

ÚVOD

Odborníci pomocných služieb vyvíjajú veľké úsilie v rôznych oblastiach starostlivosti o ľudí pre ochranu a rehabilitáciu duševného zdravia jednotlivcov. Ich snahy však zostanú izolované, lebo chýbajú spojenia, ktoré to môžu rozširovať od úrovne jednotlivcov na úroveň spoločnosti a spoločenstva. To znamená, že liečebná práca psychológa, vzdelávacie činnosti pedagóga alebo lekárska pomoc sa obmedzuje iba na pacienta alebo, v horšom prípade, chorú časť tela, a duchovný správca sa zaoberá výlučne spasením jednotlivca. Tieto sa nespájajú v záujme stania sa spoluprácou, spoločenským prostredím, v ktorom sa rôzne postupy vzájomne zdokonaľujú, kde sa škodlivé účinky zmenšia, a duševné zdravie sa posilní. Vo viacerých prípadoch spoločenstvo samodeštruktívne odmieta účinky, ktoré by mohli rozvíjať jeho duševné zdravie. Niekedy bojuje proti zmenám vo všeobecnosti, ale inokedy obetuje duševné hodnoty v mene konkurencieschopnosti alebo pod tlakom času.

Zastupujeme model duševného zdravia, a, podľa nášho názoru, ochrana duševného zdravia nesmie byť obmedzená ochranu duševného zdravia jednotlivcov, ale musia byť rozšírená na úroveň užšej a nižšej komunity, a pomocou spolupráce humanitných odborov má prispievať k vytvoreniu sa zdravého spoločenstva. V súlade s našou interpretáciou ochrana duševného zdravia má práve preto zahŕňať všetky jednotlivé a spoločné úsilie a snahy, ktoré slúžia spoločenské uplatnenie princípov vzťahujúcich sa na duševné zdravie. To znamená prístup, teóriu, oblasť činností, ale aj systém inštitúcií.

Odborníci vo všeobecnosti súhlasia, že pojem duševného zdravia zahŕňa viac, ako je chyba duševných chorôb. Tento pojem sa môže nazývať, v obmedzenom a obmedzujúcom zmysle, negatívnym duševným zdravím. Vyjadruje, že sa v akej miere zjavujú duševné problémy vo forme symptómov a porúch v živote jednotlivca, a často sa použije ako synonymný výraz „nezdravia ducha“ (*mental ill-health*). To je stav rovnováhy, ktorý je udržiavaný vzájomným pôsobením viacerých biologických, psychologických, kultúrnych a duchovných činiteľov, ale to ovplyvňujú aj sociálne podmienky a spoločenské štruktúry. Oproti tomu sa pozitívne duševné zdravie môže pokladať za samostatný činiteľ alebo zdroj, ktorý zahŕňa jednotky stratégie zvládnutia, ale aj úsilie pre predchádzanie telesných a mentálnych chorôb a porúch v prípadoch, keď jednotlivca stretnú duševne škodlivé skúsenosti. Pozitívne duševné zdravie preto nemôžeme nazývať iba stavom, lebo to je cieľom a snahou, ktorá sa zameriava predovšetkým na podporu sociálnych hodnôt a rozvoja kvality života a optimistického prístupu takto prispievajúcim k posilneniu morálnych hodnôt a zredukovaniu škodlivých, samodeštruktívnych a protispoločenských prejavov a vzorov. Podľa nášho hľadiska teda negatívne a pozitívne duševné zdravie nie sú opačnými pólmi jediného kontinua, ale sú odlišné analytické dimenzie interpretácie zdravej osoby.

Diktatúry všetky prístupy pokladajú za nepriateľské, ktoré majú za cieľ podporiť ľudí, aby sa stali nezávislým jednotlivcom a činným členom spoločenstva. Potlačujú všetky úsilie a snahy, ktoré prispievajú k rozvoju nezávislej a spoločensky orientovanej osobnosti. Preto desaťročia pro druhej svetovej vojne vo východnej a strednej Európe

pe boli neprijateľské voči psychoterapii, sebazoznaniu, náboženským prejavom, ale podporovali pedagogiku prispievajúcu k „tvorbe masového človeka“. Štát, v záujme toho, aby bol stále schopný kontrolovať všetky oblasti života, potlačil všetky postupy občianskej spoločnosti pre samoorganizovanie. Najväznejšie boli diskriminované tímová práca a skupinové činnosti: mimo úzkych oficiálnych štruktúr činnosti skupín pre mládež a spoločenstiev a skupín zameraných na rozvoj osobnosti boli zakázané a zastrašené.

Občania v systéme štátneho socializmu tiež žili v podobnej situácii. Ako vo vlastnej vlasti nemohli vytvoriť ani skupiny, realizovanie vhodných zahraničných odborných vzťahov bolo oveľa ťažšie. Následkom toho, že aj tlač bola kontrolovaná štátom, ani skromné skúsenosti nemohli byť verejne rozšírené. Keď sa socialistický systém rozpadol v r. 1989, stali sa dôležitými, ako potreba, otázky vzťahov so Západom. To je pochopiteľným, ale nám je veľmi ľúto, že v tomto období tiež ustúpilo do pozadia rozvíjanie spolupráce medzi východoeurópskymi a stredoeurópskymi krajinami, a tieto poklady, ktoré vystupovali na povrch v postsocialistickom období, sa ešte nestali známym pre všetkých.

Musíme sa snažiť na to, aby sa spolupráce rozšírili vo východnej a severnej Európe, ale nie na úkor v súčasnosti vznikajúcich vzťahov medzi v minulosti trvalo oddelenými polovicami kontinentu. Na jednej strane mnoho podobností z minulosti, spoločné črty v dejinách racionálne a aj emocionálne podporujú spoluprácu, na druhej strane už však my všetci sme vzájomne spojení nádejami, cieľmi a výhľadmi spoločnej európskej budúcnosti. Medzi minulosťou a budúcnosťou naša situácia, naše problémy a skúsenosti sú podobné, ale nie sú rovnaké. Môžu sa vzájomne dopĺňať, obohatiť a môžu prispievať k dosiahnutiu spoločného cieľa, zníženiu škodlivých faktorov a posilneniu duševného zdravia. V záujme vzájomného a hlbšieho porozumenia potrebujeme spoločný jazyk, aby sme mohli predávať skúsenosti a spoločne premýšľať o nich. Zámerom tohto časopisu je prispievať k tomuto cieľu, aby slúžil cez dialógy v menších a väčších komunitách túto viacfarebnú skutočnosť, ktorá sa neskladá z pedagogiky, sociálnej práce, lekárstva, teológie, masovej komunikácie, politickej činnosti alebo legislatívy, ale z jednotlivcov, rodín, komunit a spoločnosti.

Budapešť, 1. júla 2006

Redakčná rada